

AKCIJA

AMNESTY INTERNATIONAL

LETO 16, ŠTEVILKA 1, APRIL 2019

LET'S
TALK
ABOUT
YES

»JA POMENI JA«

POGOVARJALI SMO SE Z
GENERALNIM SEKRETARJEM
AMNESTY, NIKO KOVAČ, MIHOM
MAZZINIJEM, IRENO BUTOLN ...

PRILOGA:
LETNO POROČILO AMNESTY
SLOVENIJE ZA 2018

 www.amnesty.si

 AmnestySlovenia

 Amnesty Slovenije

 AmnestySlovenia

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

03 AKCIJA NA POT

ZA DRŽAVO, V KATERI SE ŽELIMO POSTARATI

04 AKTUALNIK

06 POD ŽAROMETOM

SPOLNOST BREZ PRIVOLITVE JE POSILSTVO

08 **POGOVOR Z NIKO KOVAČ, DIREKTORICO INŠTITUTA 8. MAREC**

10 **POGOVOR Z IRENO BUTOLN, NAŠO ŽIRANTKO NA FDF**

12 **POGOVOR Z GENERALNIM SEKRETARJEM AMNESTY KUMIJEM NAIDOOJEM**

15 **POGOVOR Z MIHOM MAZZINIJEM, AVTORJEM KNJIGE IZBRISANA TER REŽISERJEM IN SCENARISTOM ISTOIMENSKEGA FILMA**

17 **POGOVOR Z BERBER BIALA-HETTINGA IZ PISARNE AMNESTY V BRUSLJU**

VRTIMO SVET

18 RAZISKAVA PROTIPRAVNIH PRISILNIH VRAČANJ

19 SMRTNA KAZEN V 2018

AKTIVIZEM

20 AMNESTY ZA #PODNEBNIŠTRAJK

PETICIJA ZA MINISTRICO KATIČ: »JA POMENI JA«

ZBIRANJE SREDSTEV

21 OD VRAT DO VRAT V MESTU OB DRAVI

22 PISMA REŠUJEJO ŽIVLJENJA

24 DONIRAJTE ZA BOLJŠI SVET

SREDINA

LETNO POROČILO SLOVENSKE AMNESTY 2018

Zaradi ohranjanja neodvisnosti in nepristranskosti za naše delo proti kršitvam človekovih pravic ne sprejemamo denarja od države. Državna sredstva sprejememo le za posamezne projekte učenja človekovih pravic.

Akcija izhaja do 3-krat letno. Urednica: **Metka Naglič**. Oblikovna zasnova: **Marko Kadić**. DTP: **RumenaPika**. Tisk: **Evrografis**. Naklada: **8200**. ISSN: 2232-3198
Al Slovenije, Dunajska 5, 1000 Ljubljana. Tel.: 01 426 93 77; faks: 01 426 93 65.
E-pošta: amnesty@amnesty.si Splet: www.amnesty.si TRR: 1010-0005-1940-973
Stališča avtorjev, objavljena v Akciji, niso nujno tudi stališča AI.

ZA DRŽAVO, V KATERI SE ŽELIMO POSTARATI

Na nedavnem regijskem sestanku smo dobili nalogo, da se poigramo z mislijo, kako bi izgledala naslovnica naše revije leta 2035. Namen vaje je bil, da si predstavljamo, kaj lahko z dobro zastavljeno strategijo dosežemo v tem času.

Pri razmišljanju o temah za ta uvodnik sem vajo nekoliko prilagodila. Kakšen naslov bomo lahko prebrali leta 2035 na naslovnici dnevnega časopisa v naši državi, če pristojne institucije ne začnejo takoj sistematično urejati področja starejših? Bodo časopisi pisali o upokojencih, ki ropajo pošte in trafike, ker je namestitev v zaporih boljša od brezdomstva, kot o tem poročajo z Japonske? O organiziranih potovanjih na evtanazijo v tujino za upokojence, ki ne želijo obremenjevati svojih družin?

Ko si predstavljamo lastno starost, se pri tem verjetno veselimo vsega tistega obilja časa, v katerem se bomo lahko končno posvečali stvarjem, ki smo jih v bolj aktivnih letih prisiljeni zanemarjati, morda tudi, kako si svoje kosti pozimi ogrevamo kje v toplejših krajih. Jaz bom recimo s svojo bando igrala bridge na balkonu doma za starejše, obsijanam s popoldanskim soncem.

Ali pa ne. Se bo mesto v domu sploh našlo? Bo to mesto še dovolj blizu našim družinam in prijateljem, da si nam ne bo treba na stara leta ustvarjati popolnoma novega socialnega kroga? Kaj pa, če se ne bomo postarali tako lepo in fino, kot si predstavljamo, in bomo potrebovali dodatno pomoč? Si bomo kar koli od tega sploh lahko privoščili ali bomo pred lokalnim supermarketom žicali za drobiž, ker bo naša pokojnina komajda zadoščala za osnovne položnice?

Povprečna starostna pokojnina leta 2017 je za slabega petdesetaka presegala znesek, pri katerem je bila za to leto postavljena meja tveganja revščine, pri čemer v kar 123 občinah tega praga ni presegla. Če pogledamo ceno osnovne oskrbe v domu, je to še dovolj, hitro pa se zatakne, če starost spremljajo še kakršne koli težave, ki zahtevajo dodatno oskrbo. Znesek se v tem primeru namreč hitro povzpne krepko nad tisočaka.

Kar pa sicer itak velja le za tiste srečneže, ki mesto v domu dobijo. Že pet let namreč v naši državi ni bil zgrajen nov dom za starejše, kaže, da občine tega trenutno tudi nimajo v načrtih, število čakajočih na mesto pa se v nekaterih občinah šteje v večkratnikih števila vseh postelj v domovih. Vse skupaj je še toliko bolj zaskrbljujoče, ker na vseh področjih obstajajo velike razlike med različnimi deli države.

Zaradi kombinacije neaktivnosti pristojnih pri gradnji vzdržnega sistema in dejstva, da so upokojenci na drugem mestu za brezposelnimi glede socialne ogroženosti, sem bila prisiljena ponovno razmisliti o tej viziji svoje prihodnosti. Miza na soncu sicer je, ker si moramo s prijateljicami ogreti svoje kosti po tem, ko smo večino zime preživele ob minimalnem ogrevanju.

Na tem mestu si bom privoščila puhlico: pogledjmo na to kot na priložnost in ne izziv. Na ostankih sistema, ki starajočemu se prebivalstvu že dolgo ne služi več ustrezno, lahko zgradimo sodoben sistem, ki bo prisluhnil svojim uporabnikom in upošteval zadnja dognanja. Sistem, zaradi katerega se bomo starosti veselili in ne bali in s katerim bomo dokazali, da beseda socialna v drugem členu naše ustave ni ostala tam, ker jo je nekdo spregledal pri pripravi čistopisa.

Pridružite se nam v boju za državo, v kateri se želimo postarati. Več o novem področju našega dela v Sloveniji boste izvedeli že na majski Poti ob žici, kjer bodo naši prostovoljci in zaposleni letos moči združili s starejšimi.

Sabina Živec,
predsednica Amnesty International Slovenije

Sabina Živec

Foto: Ana Val

Na ostankih sistema, ki starajočemu se prebivalstvu že dolgo ne služi več ustrezno, lahko zgradimo sodoben sistem, ki bo prisluhnil svojim uporabnikom in upošteval zadnja dognanja. Sistem, zaradi katerega se bomo starosti veselili in ne bali in s katerim bomo dokazali, da beseda socialna v drugem členu naše ustave ni ostala tam, ker jo je nekdo spregledal pri pripravi čistopisa.

Pogled Renate Salecl na usposabljanju o trajnostnosti, kjer je govorila o družbenih pogojih za trajnostni razvoj.

Naša žirantka Irena Butoln je na zaključku FDF razglasila najboljši dokumentarni film na temo človekovih pravic. Žal se nihče od ustvarjalne ekipe ni mogel udeležiti dogodka, zato smo jim nagrado (vidite jo na platnu v ozadju: naš logotip, svečka z bodečo žico, v čipki v steklenem okvirju) poslali v Budimpešto.

Sting Amnesty podpira že več kot 30 let. Leta 2015 se je, denimo, pridružil naši kampanji proti izginotjem v Mehiki.

Izvršni odbor AIS: Sabina Živec, Špela Repič, Alenka Mrakovčič, Tomaž Gorjanc in Denis Švigelj

BLOG

FILMI S PODROČJA GLOBALNEGA UČENJA
Spletne strani ponujajo dostop do večine filmov, ki je plačljivi, nekateri pa so na voljo brezplačno. Za povezavo do spletnih strani ...

[Prebrati več](#)

5 NAČINOV, KAKO LAHKO PODPIRETE ŠOLSKO OKOLJSKE STRAJKE
5 ways you can support the school climate strikes ...

[Prebrati več](#)

ODGOVORNOST PODJETU IN ČLOVEKOVE PRAVICE
ODGOVORNOST PODJETU IN ČLOVEKOVE PRAVICE Avtorji Amnesty International Slovenije Temo Odgovornost podjetij, človekove pravice Ciljne skupine 14 - 16 let ...

[Prebrati več](#)

PRAVICA DO USTREZNEGA BIVALIŠČA
Pravica do ustreznega bivališča Avtorji Amnesty International Slovenije Pravica do ustreznega bivališča, človekove pravice Ciljne skupine 14 - 16 let ...

[Prebrati več](#)

Platforma je del projekta Start the Change, kjer partnerji iz 12 držav z inovativnimi metodami mlade izobražujemo o ciljnih trajnostnega razvoja v povezavi z migracijami in globalno neenakostjo.

NA ZBORU ČLANOV IZVOLJEN NOV IZVRŠNI ODBOR

Na zboru članov 6. marca 2019 so bili v 5-članski izvršni odbor (IO) izvoljeni: **predsednica Sabina Živec**, blagajnik **Tomaž Gorjanc** ter člani **ce: Alenka Mrakovčič, Špela Repič in Denis Švigelj**. Članstvo v izvršnem odboru je prostovoljna funkcija, torej jo člani/ce opravljajo brezplačno. Izvršni odbor med vsakoletnim zborom članov bdi nad delovanjem društva. Več: www.amnesty.si/o-nas.html.

JUNIJA V LJUBLJANI STING, KI MENI: »AMNESTY NAJBOLJ NAPREDNA ORGANIZACIJA V ZGODOVINI«

Četrtega junija bo imel v Ljubljani koncert Sting, dolgoletni prijatelj Amnesty, ki našo organizacijo podpira že več kot 30 let. Med drugim je sodeloval na uspešni turneji Human Rights Now!, ki je leta 1988 potekala v počastitev 40. obletnice Splošne deklaracije človekovih pravic. Junija lani je v Atenah izpostavil svojo skrb za begunce, ko se je udeležil odprtja velikanske tapiserije na tamkajšnjem letališču, ki jo je grška umetnica Sophia Vari izdelala v podporo naši kampanji za pravice beguncem I Welcome. Tam je Sting o Amnesty dejal, da je »najbolj napredna organizacija v zgodovini sveta, pa tudi organizacija, ki najbolj skrbi za napredovanje človečnosti.«

Za izraz njegove podpore našemu delu ob robu junijskega slovenskega koncerta si prizadevamo tudi mi. Sprotnne informacije bomo objavili na www.amnesty.si/sting in naših družabnih omrežjih.

NAŠA ŽIRIJA NA FDF IZBRALA ZASUŽNJENO ŽENSKO

Že enajstič smo sodelovali na Festivalu dokumentarnega filma, ki je v svoji 21. ediciji v organizaciji Cankarjevega doma potekal med 13. in 20. marcem. Naše žirantke so bile novinarka Kristina

Božič, upokojenka in prostovoljka Irena Butoln ter Oksana Sarkisova, direktorica Mednarodnega festivala dokumentarnih filmov na temo človekovih pravic Verzio v Budimpešti. Za najboljšega na temo človekovih pravic so izbrale madžarski dokumentarec režiserke Bernadett Tuza-Ritter z naslovom Zasužnjena ženska.

Kot so med drugim pojasnile: »Filmska kamera se z medčloveško bližino osredotoči na ranljivega človeka, čigar izkoriščanje ostaja v družbi nevidno. S pripovedjo intimne in zelo osebne zgodbe film razkrije sistemski problem sodobnega izkoriščanja in finančne odvisnosti ter poudari prvenstven pomen osebne svobode vsakega človeka.« V tekmovalni kategoriji so bili še: Ženski užitek (r. Barbara Miller), Kaj boš storil, ko bo šel svet k vragu? (r. Roberto Minervini), Džamilina ljubezen (r. Aminatou Echard) in Pariz je praznik - Film v 18. valovih (r. Sylvain George). Lepa hvala žiriji, ki je tudi tokrat delovala v prostovoljsko kapaciteti, torej brez plačila.

MAJA SEDMIČ NA POTI OB ŽICI, TOKRAT O ČLOVEKOVIH PRAVICAH STAREJŠIH

Vsakoletna ljubljanska prireditve Pot ob žici, na kateri se spominjamo, da je bila prestolnica med drugo svetovno vojno obdana z bodečo žico in kak je bil pomen tega, bo letos potekala med 9. in 11. majem. V soboto, 11., nas boste spet našli na štirih točkah na poti, po kateri se bodo podale tekaške ekipe in pohodniki (Koseze, Livada, Fužine, Kongresni trg). Letos, ko na tej prireditvi sodelujemo že sedmič, se bomo posvetili človekovim pravicam starejših, med drugim na to temo pripravljamo tudi peticijo. Za podpis bo na voljo tudi na spletu – vse, ki imate to možnost, pa vabimo, da jo vključite na prireditve, dogodke ali v ustanove v svojem okolju. Spremljajte www.amnesty.si za več informacij in/ali nas pokličite ali nam pišite.

NA VOLJO NOVA UČITELJSKA PLATFORMA

Naša Šola človekovih pravic je zadnje leto še posebej aktivna na področju tistih pravic, ki so povezane s trajnostnim

razvojem. Ščitenje okolja in ščitenje človekovih pravic sta namreč povezana. Milijoni ljudi po svetu že ta trenutek trpijo zaradi poplav, vročinskih udarov, viharjev in suše, h katerim so po navedbah okoljskih znanstvenikov nedvomno prispevale okoljske spremembe, zaradi neukrepanja pa lahko pričakujemo, da bo število prizadetih ljudi še naraslo.

V projektu Start the change! globalne probleme naslavljamo lokalno. Prepričani smo, da lahko veliko za globalne izzive naredimo tudi v lokalnem okolju, kjer skupaj s predanimi učitelji in profesorji mlade izobražujemo o pomembnosti trajnostnega razvoja, ki upošteva tudi prihodnje generacije.

V ta namen smo vzpostavili platformo, ki nudi (1) raznolik nabor informacij s področja trajnostnega razvoja, (2) ideje za obravnavo ciljev trajnostnega razvoja in migracij s pomočjo konkretnih predlogov aktivnosti in (3) zaprti forum, kjer izmenjujemo ideje, mnenja, izkušnje iz šolskega okolja idr. Pridružite se na <https://www.startthechange.eu/start-the-journey-2/>. (S. S.)

TOKRAT USPOSABLJANJE NA TEMO TRAJNOSTNOSTI

V okviru naše Šole človekovih pravic smo marca organizirali strokovno usposabljanje za mentorje, ki delajo z mladimi. Pripravili smo raznolik program o trajnostnosti, z zornih kotov, ki jih večkrat zapostavimo. Humanitarka in upokojena psihologinja Anica Mikuš Kos je govorila o pomenu duševnega zdravja za trajnostni razvoj, sociologinja Renata Salecl o družbenih pogojih za trajnostni razvoj, umetniški vodja galerije Kapelica Jurij Krpan pa je trajnostnost obravnaval na presečišču umetnosti in znanosti. Z nami je bilo približno 30 profesorice, profesorjev, učiteljev in učiteljic, ki bodo z aktivnostmi s področja trajnostnosti nadaljevali v svojih šolskih okoljih, že takoj po usposabljanju pa so program pohvalili s samimi presežniki. Ena od udeleženk je zapisala: »Hvala vam, da ste in da se trudite, in za seminar, ki bo še dolgo odmeval v meni. Zagotovo še pridem na vaše dogodke.« (S. S.)

ZA VEČ NOVIC POJDI NA
www.amnesty.si

»JA POMENI JA«

SPOLNOST BREZ PRIVOLITVE JE POSILSTVO

ŽAL JE V VELIKO DRŽAVAH, TUDI V SLOVENIJI, POSILSTVO ŠE VEDNO OPREDELJENO NA PODLAGI KONCEPTA PRISILE. V AMNESTY SI PRIZADEVAMO ZA DRUGAČNO UREDITEV, KIER JE POUDAREK NA PRIVOLITVI. PRIDRUŽITE SE NAM V POZIVU PRAVOSODNI MINISTRICI KATIČ.

Za kaj gre? Poenostavljeno povedano: trenutno se v Sloveniji za posilstvo šteje, če je oseba prisiljena v spolni odnos in so torej prisotni prisila, grožnja ali nasilje. Napadena oseba – glede na podatke gre večinoma za ženske in dekleta – mora pred policijo in sodiščem dokazovati, da je šlo za prisilo in da se je branila.

To ni v skladu z mednarodnim pravom človekovih pravic, prav tako ne z realnimi izkušnjami preživelih spolnega nasilja. Marsikdaj se napadena oseba sploh ni sposobna braniti. Pogost odziv na (spolni) napad je, da ženska ali dekle »zmrzne«. Prav tako ne more prostovoljno privoliti, če je nezavestna, spi ali gre za odnose premoči v partnerskem razmerju, v katerem vlada nasilje (če izpostavim le nekaj primerov).

Zato je treba kaznivo dejanje posilstva opredeliti na temelju odsotnosti privolitve. Zanimati nas ne sme, ali je oseba rekla »ne«, temveč, ali je rekla »da«.

KAJ POMENI PRIVOLITEV?

Seveda ne pomeni, da je treba iti k notarju, kot znajo nekateri zajedljivo strašiti. Tudi ne »ubijamo« romantike, kot nam je nekdo sporočil na naše elektronsko glasilo ... **Privolitev se lahko izrazi z besedami ali dejanji.**

Če niste prepričan_a, ali se partner_ica strinja s spolnim odnosom, vprašajte. In če tudi potem še vedno ne veste: raje odnehajte. Če namreč ni privolitve v spolni odnos, gre za posilstvo. Spolni napad pa nikakor ne sodi v repertoar romantike ...

KONCEPT PRIVOLITVE NI (VEČ) NOVOST

Pri modelu privolitve ne gre za novost, v Evropi ima tako ureditev že zdaj 8 držav, Irska, denimo, že od leta 1981. Tudi Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) je že pred 15 leti odločilo, da je odločilni dejavnik pri določanju, ali gre za kaznivo dejanje posilstva, odsotnost privolitve, ne pa dokaz uporabe sile in upiranja. To stališče podpira tudi nova sodba tega sodišča, ki je še zelo nova, iz marca letos. Gre za primer E.B. proti Romuniji, kjer je šlo za posilstvo osebe z rahlo motnjo v duševnem razvoju. ESČP je poudarilo, da morajo oblasti v primerih ranljivih oseb na podlagi mednarodnega prava pokazati posebno pozornost in posebej skrbno preiskati prijave posilstev. Sodišče je zapisalo, da togost pregona posilstev, kot je, na primer, zahtevanje dokazov o fizičnem nasprotovanju, omogoča nekaznovanost storilcev. S tem pa je ogrožena učinkovita zaščita posameznikine_kove spolne avtonomije.

Tudi Istanbulska konvencija, to je dokument Sveta Evrope za preprečevanja nasilja nad ženskami in dekleti, pravi, da bi morala definicija posilstva zajemati vso vaginalno, analno ali oralno spolno penetracijo v telo druge osebe s katerimkoli delom telesa ali predmetom **brez njenega privoljenja**. Ta konvencija zavezuje Slovenijo, saj jo je naša

Enega bolj simpatičnih razbijanj mita, da je težko ugotoviti oz. vedeti, ali je nekdo privolil, najdete na www.consentiseverything.com. Na tem naslovu najdete krasno animacijo, v kateri se pridobitev soglasja primerja s tem, da nekomu ponudiš, da mu skuhaš čaj. Spremno besedilo je v angleščini, a je animacija dovolj zgovorna sama po sebi.

S protesta na Danskem. November 2018.

Foto: Jonas Persson

država podpisala in z ratifikacijo prenesla v svoj pravni red. S tega vidika je Slovenija tudi obvezana k spremembi kazenskega zakonika v tem delu.

ZAKAJ JE POMEMBNO, DA UZAKONIMO »JA POMENI JA«?

Če je odločilna privolitev, se nadalje postavlja vprašanje dveh modelov: »ne pomeni ne« in »ja pomeni ja«. Številni, vključno z Amnesty, si prizadevamo za »ja pomeni ja«. Drugi model namreč predpostavlja, da je ženska ves čas »na voljo« za spolni odnos in če ga ne želi, mora izrecno reči »ne«. »Ja pomeni ja« pa spoštuje načelo aktivne in svobodno izražene privolitve.

MALO PRIJAV

Znano je, da je prijavljen le majhen del spolnega nasilja. Po evropskih podatkih je vsaka tretja ženska, starejša od 15 let, doživela fizično in/ali spolno nasilje. Ena od 20 žensk v EU (5 odstotkov) je bila posiljena, ko je bila starejša od 15 let. Le 15 odstotkov je najbolj resno spolno nasilje svojega intimnega partnerja prijavilo policiji; če napadalec ni bil partner, pa 14 odstotkov. V EU se povprečno prijavi 14 odstotkov posilstev. (Vsi navedeni so podatki Agencije EU za temeljne človekove pravice). Šokantno: kar 11 odstotkov sodelujočih v raziskavi, ki je leta 2016 merila odnos do nasilja na podlagi spola v EU, je izrazilo mnenje, da prisila v spolni odnos znotraj intimnega razmerja ne bi smela biti nezakonita. (Evrobarometer Evropske komisije). V Sloveniji se po podatkih policije iz leta 2017 vsakih 20 ur zgodi posilstvo, spolno nasilje ali spolna zloraba.

PODPIŠITE APEL

Veseli nas, da se je ministrica za pravosodje Andreja Katič izrekla za spremembo kazenskega zakonika in osebno v javnosti že podprla model »ja pomeni ja«. V Amnesty smo z drugimi organizacijami/institucijami (Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja, Društvo za nenasilno komunikacijo, Društvo Ključ, Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani, Inštitut 8. marec, Mirovni inštitut, Pravno-informacijski center nevladnih organizacij - PIC in Slovenska fundacija za UNICEF) na ministrstvo tudi že poslali podrobnejša stališča v zvezi s tem (najdete jih na spletni strani www.amnesty.si/posilstvo).

Zdaj pa je pomembno, da ministrstvo tudi dejansko čim prej pripravi predlog sprememb zakonodaje po modelu »ja pomeni ja«. Toplo vas vabimo, da ministrico pozovete k temu. **To lahko storite na spletni strani (na www.amnesty.si/za-ja-pomeni-ja) ali pa v fizični obliki: obrazec najdete na strani 21 v rubriki Aktivizem.**

(M. N.)

Podpišite apel na www.amnesty.si/za-ja-pomeni-ja ali na strani 21 v tej reviji. Povabite k podpisu še ostale!

VEČ INFORMACIJ, TUDI O SITUACIJI V EVROPI, NAJDETE NA www.amnesty.si/posilstvo.

POGOVOR Z NIKO KOVAČ

AKCIJA #JAZTUDI DOKAZUJE, DA NAS VSAK GLAS LAHKO ZDRAMIM

NIKA JE SOCIOLOGINJA IN ANTROPOLOGINJA, AKTIVISTKA ZA ENAKOPRAVNOST SPOLOV TER ISTOSPOLNIH PARTNERSTEV IN DIREKTORICA INŠTITUTA 8. MAREC, KI JE V SLOVENIJI MED DRUGIM SPROŽIL KAMPANJO #JAZTUDI.

Po razmahu gibanja »MeToo, ko so ženske najprej v ZDA in Veliki Britaniji začele javno razkrivati svoja izkustva mizoginije (sovraštva do žensk), so v Inštitutu 8. marec pozvali tudi ženske v Sloveniji, naj spregovorijo o poniževanju, nasilništvu in spolnem nasilju, ki ga ali so ga doživljale v svojem poklicnem življenju ali javni sferi.

Lani je Nika napisala tudi knjigo Pogumne punce, ki predstavlja ženske, ki se niso uklanjale in so vsaka po svoje prispevale k ustvarjanju lepše, pravičnejše družbe. Šole, ki bodo letos z nami sodelovale na Noči knjige, bodo na naš predlog letos brale to knjigo, za katero smo predlagali tudi sklop aktivnosti.

Skratka, Nika je zanimiva oseba, zato smo jo želeli predstaviti tudi v naši Akciji.

Nika, kaj tebi pomeni aktivizem?

Živimo v sistemu, ki močno veča razlike med bogatimi in revnimi, ki napada ljudi, ko vstopajo na trg delovne sile: širi se espejizacija, situacije, v katerih ne veš, ali boš imel jutri delo in plačilo. Ne preseneča nas, če nas na razgovorih za službo povprašajo o načrtovanju družine, ne presenetijo nas očitki ob odsotnosti zaradi bolezni otroka ali komentarji na naš videz. Najrevnejša skupina v naši državi so upokojenke, samske upokojenke, med katerimi je revna vsaka peta. Sistem se prikazuje kot pravičen in demokratičen, vso odgovornost pa prelaga na posameznika in njegove izbire.

Kot aktivistično dojemam vsakršno delovanje, ki tovrstni sistem prevprašuje in se trudi delovati v smeri splošne družbene spremembe na bolje. Prepričana pa sem, da je aktivizem zares smiselno, ko preide v kolektivno delovanje.

Kaj vse počneš in kaj te motivira?

Počnem marsikaj: hodim v službo, skušam pisati doktorat, veliko berem, aktivna sem v Inštitutu 8. marec. Moj največji navdih so ljudje. Prepričana sem, da lahko skupaj dosežemo neverjetne stvari. Moj stalni zaveznik pa so knjige. Prepričana sem, da lahko z njihovo pomočjo bolje razumemo svet, v katerem živimo. Trenutno najbolj uživam pri koordiniranju festivala angažiranega pisanja ltn., ki bo potekal na Vodnikovi domačiji. Skupaj z gimnazijci in gimnazijkami pripravljamo pester in raznolik program. Delu z njimi mi daje upanje, da obstajajo ljudje, ki ne bodo ponavljali naših napak.

Kako se je razvil Inštitut 8. marec?

Inštitut 8. marec je nastal kot odgovor na kampanjo Čas je ZA (kampanja v podporo predlogu družinskega zakonika, ki je predvideval istospolne poroke, op.a.). Njegov namen je sistematično naslavljanje različnih oblik družbene podrejenosti z vidika spola. Inštitut 8. marec je sestavljen iz 12 oseb, ki delujejo na prostovoljni bazi. Smo močen in povezan kolektiv.

»Pika [Nogavička] nas opozarja, da pogumne, srčne, navihane in odločne punce ne živijo samo v pravljičah, ampak so povsod okoli nas. Če bi se s časovnim strojem odpravili v preteklost, bi jih našli tudi v času naših starih staršev in še mnogo prej. Ženske so namreč od nekdaj počele izjemne reči: prekolesarile so svet, izumljale zdravila, se borile za enakopravnost, gradile šole, pisale knjige, ustvarjale umetnine, delale v tovarnah in še in še. Čas je, da na glas povemo, da so pomembno sooblikovale zgodovino, čeprav o marsikaterem njihovem dosežku vemo zelo malo, saj se o njih zelo redko učimo v šolah – a bi se morali.« Iz Nikinega uvoda h knjigi Pogumne punce, v kateri so vključene tudi ženske iz Slovenije.

»Svet že stoletja deluje po pravilih, zaradi katerih je bilo življenje za nekatere ljudi občutno lažje kot za druge. Učili so nas, da tako pač je in da se je s tem treba sprijazniti, saj na nekatere okoliščine, kot so spol, etničnost in družbeni sloj, ne moremo vplivati. Ženske so tako stoletja doživljale krivice ...,« zapiše v uvodu svoji knjigi Pogumne punce Nika Kovač (na fotografiji).

Kaj se je pokazalo skozi slovensko kampanjo #jaz tudi?

Akcija #jaztudi dokazuje, da nas vsak glas lahko zdrami in da lahko anonimna pričevanja dobra razgalijo družbeno strukturo, v kateri živimo. Vsak glas namreč opozori na prostor, v katerem se odvija nasilje, izrisuje konkretno situacijo in tako omogoča vstop v določeno polje boja. Sama kampanjo #jaztudi dojemam kot kontinuiran vstop v prizadevanja za pravičnejšo družbo. Vsak posamezen glas je zelo pomemben, saj nas usmerja v dodatno, še neznano bojišče. Zgodbe osebam dajejo občutek, da niso same, in pogum, da se uprejo in poiščejo pomoč.

Zakaj si se odločila napisati Pogumne punce?

Pred dobrim letom sem obiskala knjižni sejem v Frankfurtu. Tam sem opazila, da so se na policah svetovnih založb začele po vzoru knjige Zgodbe za lahko noč za uporniške punce pojavljati knjige, ki poskušajo približati življenja žensk, ki so spreminjale svoje skupnosti in svet.

Zdelo se mi je zelo pomembno, da tudi v Sloveniji dobimo takšno knjigo. Ideja sta takoj podprli Urška Kaloper in Tatjana Cestnik z Mladinske knjige Založba in knjigo uvrstili v priročniški program, in sicer v kategorijo darilnih knjig, z namenom, da zberemo zgodbe žensk, ki bodo razbile stereotipne spolne vloge in pokazale dekletom, da zmorejo marsikaj in da smo najmočnejši, ko za dobro stvar stopimo skupaj. Zbrane zgodbe žensk nam dokazujejo, da se družbeno pričakovanim vlogam ne smemo uklanjati. Namen knjige Pogumne punce je: postati zaveznica vseh, ki iščejo svoje mesto v svetu in razumejo, da ga je, ker izloča, marginalizira in to tudi po spolu, treba spreminjati. Prav zato knjiga ni namenjena samo dekletom.

Kakšni so tvoji načrti v prihodnje?

Pišem naslednjo knjigo. O čem bo, naj je zaenkrat še skrivnost. :)

Pogovarjala se je Jerneja Turin.

Slovenska Amnesty sodeluje na Noči knjige že od začetka, to je leta 2014. K sodelovanju vsakič povabimo šole in jim predlagamo knjigo, povezano s človekovimi pravicami – letos Pogumne punce. Kot običajno smo pripravili predloge za aktivnosti ob branju. Kako so se mladi učili in zabavali 23. aprila, ko nosilka projekta Založba Sanje organizira Noč knjige, izveste v prihodnji številki.

POGOVOR Z IRENO BUTOLN PO SVOJE ŠE VEDNO 18-LETNICA

TOKRAT SMO SE POGOVARJALI Z IRENO BUTOLN, KI JE BILA NAŠA ŽIRANTKA NA FESTIVALU DOKUMENTARNEGA FILMA. IRENA KOT PROSTOVOLJKA STAREJŠE POUČUJE NEMŠČINO, POTUJE IN SE IMA NASPLOH V POKOJU FINO. TAKOLE, ZGOLJ PO DOBREM MESECU DRUŽENJA Z NJO, LAHKO V AIS REČEMO, DA JE PO SVOJE ŠE VEDNO 18-LETNICA. IN ZARADI NJENE POZITIVNE NARAVNANOSTI JE VREDNO PREBRATI NJENE MISLI, KAKO OSTATI AKTIVEN, VEDNO IN POVSOD.

Povejte, prosim, nekaj o sebi.

Sem upokojenka, sicer pa sem doštudirala germanistiko in anglistiko. Rada potujem, in skušam znanje predajati nazaj. Ja pa res, da sem taka, kot sem, zaradi izkušnje bolezní – a po njej se mi je življenje obrnilo. Spoznala sem, da me jutri lahko ni več in zato sem presekala z vsem; če bi nadaljevala, bi lahko samo zaključila svojo zgodbo. Naredila sem prav in ni mi žal niti za sekundo. Odtlej potujem in nasploh živim aktivno. Veste, starost je lahko zelo lepa, a jo moraš znati živeti.

Še enkrat hvala, ker ste bili članica naše žirije na Festivalu dokumentarnega filma.

Kako ste se v tej vlogi počutili in kaj vam je bilo najbolj zanimivo?

Sem filmoljub in grem zato velikokrat v kino. Priznam, da je bilo pregledati pet filmov v tako kratkem času kar zahtevno, a vseeno je bilo to prijetno doživetje. Tudi v pogovorih z drugima žirantkama je čas kar mineval, še posebno z Rusinjo Oksano Sarkisovo.

Kako se je življenje za vas spremenilo, ko ste se upokojili?

Jaz sem v pokoju že 10 let. Prvi mesec je bilo prav fino, ni bilo treba vstati, ni bilo treba iti v službo. Ampak potem je prišla prva pokojnina – in znašala je le polovico plače. Tedaj sem morala najti prioritete, kaj mi je pomembno, da sem z manj sredstvi sploh zmogla. Če povem drugače, v pokoju se je treba odpovedovati. Kljub temu pa nisem tipična upokojenka, saj nisem obsedela. Poznam veliko upokojencev, prijateljev, ki so kar obsedeli in ne vedo več, kaj bi z življenjem. Samo sedijo doma, nimajo hobijev. Jaz nisem taka in sem ostala izjemno aktivna. Sicer živim sama in nisem tipična upokojenka, saj doma ne odgovarjam nikomur.

Kaj je v zrelih letih prijetno in kaj moteče?

Moteče v pokoju je, da si vsak dan bolj okoren – še včeraj sem lahko hodila v hribe, danes težko. Na to te nihče ne pripravi, niti zdravniki, saj enostavno ni podpore sistema. Na vseh možnih koncih si omejen – in se moraš iznenada soočiti s tem.

In to pravite vi, ki ste aktivni?

Ja, kar odlašaj zadeve, počasen si, ne obrneš se. Težki so tudi čustveni izzivi. Poznam veliko »obsedelih« upokojencev, ki so samo doma in se sprašujejo, zakaj sploh živijo? Če imajo vnuke, je to vsaj nekaj; če jih nimajo, pa pogosto dobesedno propadejo, duševno, potem pa še fizično.

So pa tudi dobre strani življenja starejših: lahko uživam vsak dan, ni treba hoditi v službo, ni več stresa. Ko pokličejo prijatelji, lahko vedno grem na obisk ali oni k meni. Svoje sem naredila, zdaj pa sem, recimo temu, svobodna.

Koliko starejših ljudi se sooča z revščino, prikrajšanostjo, osamljenostjo in/ali kar odrinjenostjo na rob?

Približno polovica upokojencev je odrinjenih, životarijo, še posebej, če so sami. Poznam veliko zgodb. Veste, stroški so isti, treba je kupiti zdravila, kar naenkrat obsediš doma ...

Foto: Blaž Kovač

Irena Butoln

Kaj bi morala storiti država?

Odkrito povedano, država stori premalo, mora pa se seveda aktivirati tudi posameznik, ki pa pogosto te možnosti ne izkoristi. V Ljubljani delujejo naši Dnevni centri aktivnosti (DCA), v katerih je članarina simboličnih sedem evrov in ki ponujajo mnogo dejavnosti za starejše.

Toda teh dnevnih centrov ne omogoča država, pač pa občine, pa še to ne vse ...

V drugih občinah je to lahko hud problem. Običajno se potem izzive prevali na družino ali pa gredo starejši pač v dom, da se jim vsaj tam kaj dogaja. Vendar za dom nimajo vsi dovolj denarja in spet računajo na svoje otroke. Ja, na vasi bo to težava in tu jaz ne računam na državo. Ljudje se bodo morali malo organizirati. Prav v samoorganizaciji ljudi v tem trenutku vidim rešitev jaz.

Kot prostovoljka poučujete nemščino na DCA v Ljubljani. Zakaj in kdaj ste se odločili za to in kako poteka vaše delo. Kaj je izziv in kaj vam je najbolj v veselje?

Začela sem kot prostovoljka na UNICEF, kjer sem izvajala povsem drugačne delavnice. Nekega dne pa me je soseda vprašala, če bi starejše poučevala jezike znotraj DCA v Ljubljani – in sem šla. Prvo leto sem imela le začetne tečaje, nakar sem ugotovila, da nimamo konverzacije v nemščini in sem se usmerila v to smer. Sedaj učim že peto leto in imamo več nivojev poučevanja, a tistih prvih osem iz prvega leta še vedno hodi. Vsa gradiva pripravljam sama in tako počasi napredujemo. Za to sem se odločila, ker mi je všeč zadeve dajati nazaj, saj ni vse v denarju. Ko vidim, da se ljudje na tečajih naučijo nemško, je to zame uspeh.

Trenutno vas lahko vidimo na odru v predstavi Starci. Nam lahko poveste več o njenem konceptu, kako so potekale priprave in, nenazadnje, kako je nanese, da sodelujete tudi vi?

Ja, naj najprej omenim, da ta teden (začetek aprila, op. a.) potekata zadnji predstavi do jeseni – najdete pa nas v gledališču Glej. To je zdaj drugi koncept predstave, ki se razlikuje od začetkov. Namen prvega koncepta je bil obujanje spominov, z drugim konceptom pa se sedaj gremo »cirkus«. Povedati hočemo, da stari nismo za zavržiti in da lahko še kaj naredimo. Vsi sodelujoči smo generacija 65+ in smo sposobni še kaj ustvariti, če se potrudimo. Prav na to opozarjamo, da s penzijo ni konec življenja, vsak se lahko še kaj nauči – tudi igrati v predstavah. Nosilca predstave sta režiser Tin Grabnar, ki je predstavo pripravil v zadnjih dveh letih skupaj s Hano Vodeb. Kot rečeno, do jeseni bo sedaj pavza, potem pa spet – ali pa bo nekaj popolnoma drugega. Bomo videli.

Povejte, kaj vas žene naprej?

Moj moto je »carpe diem«. Ne zanima me jutri, včeraj pa je že mimo. Če se le da, uživaj dan.

Kdaj pa ste pričeli tako osmišljati življenje?

To sem spoznala zadnjih pet let, ko res razdelaš vso preteklost, prideš do tega zaključka, vsaj jaz sem. Saj veste, kako se konča V vrtincu?

Ne, žal ...

No, na koncu, ko se glavna protagonista čustveno razideta, junakinja reče: »S tem se bom ukvarjala jutri.«

Kaj pa najraje počnete?

Ogromno potujem, rada imam Vzhod, recimo Japonska mi je res dala nek vtis, pečat ... Nisem imela prave predstave o njej, a ko sem prišla tja, je vse teklo. Vse je urejeno in vsi živijo in se ukvarjajo s tem redom. Vsak je odgovoren za nekaj, za nek košček – in zanj odgovarja 100-odstotno. Zelo fascinantno. Denar mora krožiti in na Japonskem to izvajajo zelo dobro.

Kaj bi rekli 18-letni Ireni, če vas vrže v črno luknjo in bi potovali nazaj v času?

Če bi srečala 18-letno Ireno, ki je hotela premakniti svet, bi jo poslala na vašo (AIS) pot.

O, hvala ...

Ja, jezika se že naučiš in pri nas bi bilo tedaj samo z jezikoslovno izobrazbo bolj žalostno. K sreči me to ni omejevalo in sem se uspela izpopolniti. Tudi njo bi poslala, naj se »izpolni«. A za to spoznanje rabiš neka leta, zrelost.

Pogovarjal se je Blaž Kovač.

Utrinek s predstave Starci, v kateri nastopa tudi Irena.

Če bi srečala 18-letno Ireno, ki je hotela premakniti svet, bi jo poslala na vašo pot.

GENERALNI SEKRETAR AMNESTY KUMI NAIDOO »ZA REŠEVANJE SVETA POTREBNA POGUM IN ŽRTVOVANJE«

MNOGI NISO RAZUMELI IZBIRE KUMIJA NAIDOOJA ZA GENERALNEGA SEKRETARJA AMNESTY INTERNATIONAL. TA 54-LETNI JUŽNOAFRIČAN JE TO OPAZIL NA LETALIŠČU V CAPE TOWNU MED ČAKANJEM NA LET ZA LONDON, KJER JE IMEL RAZGOVOR ZA SLUŽBO. »KDAJ BOŠ ODRASTEL IN DOBIL PRAVO SLUŽBO,« GA JE VPRAŠAL STARI PRIJATELJ IZ BOJA PROTI APARTHEIDU, KI JE ZDAJ DIREKTOR VELIKEGA PODJETJA. »KDAJ BOŠ ZAČEL MISLITI NASE?« LETO KASNEJE SE NAIDOO TEMU SMEJE: »RAZMIŠLJAL SEM O SEBI, ŠE POSEBEJ PA O SVOJI HČERKI IN SINOVIH, O SVOJIH NEČAKIH IN NEČAKINJAH. O PRIHODNOSTI NAŠIH OTROK.«

Intervju z Naidoojem, ki je nastopil funkcijo avgusta 2018, je veselo doživetje. Veliko se smeji in pripoveduje komične anekdote. V eni, morda izmišljeni, politični zapornik v Turčiji prosi za neko knjigo iz knjižnice – a mu zaporški knjižničar odgovori, da je na žalost nimajo, imajo pa v sosednji celici avtorja. Hkrati je nekdanji šef Greenpeaca lahko tudi smrtno resen, na primer, ko omenja nedavno zaskrbljujoče poročilo medvladnega foruma za podnebne spremembe. Po tem poročilu ima človeštvo samo 12 let, da prepreči apokaliptične in nepopravljive podnebne spremembe. »Dvanajst let, samo 12 let, preden bo nepovratno. Kar zdaj počnemo, je preurejanje ležalnikov med plovbo na Titaniku,« pravi.

Njegova ambicija, da Amnesty ostane v ospredju boja proti globalnemu segrevanju, je sprožila vprašanja. Ali ne bi poglavitna svetovna organizacija za človekove pravice prepustila to področje Greenpeacu in drugim nevladnim organizacijam in se osredotočila na usodo političnih zapornikov? Naidoo vidi stvari drugače: »Ali obstaja večja grožnja za človekove pravice kot podnebne spremembe, ta akutna grožnja za vse človeštvo?« Ne glede na to, ali se šali ali pa je resen, je naš sogovornik rojen aktivist z malce anarhista v sebi. Naidoo pravi, da ima težave s hierarhičnimi strukturami. Naziv generalni sekretar je preveč velik, meni: »Jaz sem Kumi.« Med razgovorom ni prisotnega predstavnik za stike z mediji, za razliko od njegovega predhodnika. Ne nosi obleke, ampak plašč fundacije Nelsona Mandele. Samo enkrat v dvournem pogovoru zveni obupan, ko govori o smrti starejše sestre. Agresiven tumor na možganih so ji diagnosticirali na isti dan, ko je pristal v Londonu pred prvim obiskom Amnesty.

Njegova sestra je bila zanj materinski lik, potem ko je njegova mati storila samomor. Ta družinska tragedija se je zgodila leta 1980, dva tedna pred tem, ko je 15-leten prvič sodeloval na velikih študentskih demonstracijah proti režimu apartheida Pieterja Bothe. »Želimo enakost,« je bil slogan protestov, toda na čelu pohoda so najmlajši demonstranti vpili: »Želimo barvno TV!« Protest je potekal v njegovem mestu Durban, kjer je odraščal kot potomec Indijcev, ki so jih Britanci poslali v Južno Afriko za delo v rudnikih, na železnicah in plantažah sladkornega trsa.

»Moja sestra je bila to, kar imenujem tihi aktivist, nekdo, ki je aktiven v ozadju,« pojasnjuje. »Pozno zvečer je skrivaj dala ključke moževega avtomobila, da sva z bratom lahko opravljala naše subverzivne, nočne dejavnosti. Brez nje to ne bi bilo mogoče. Oče je dejansko menil, da bi se morala z bratom osredotočiti na študij, toda na tistem je bil ponosen in je pogosto prihajal v šolo, da bi naju zagovarjal, ko sva bila spet

Foto: Amnesty International

Kumi Naidoo

Foto: Lene Christensen / Amnesty International

Kumi Naidoo v Atenah ob objavi poročila o begunkah in migrantkah v Grčiji. V atenskem ženskem centru Melissa Network ima v rokah enoletno Mohano, hčerko Soraye iz Afganistana, katere pričevanje je vključeno v poročilo "I want to decide about my future - uprooted women in Greece speak out". Oktober 2018.

suspendirana.« Naidoo je bil poleg študija in aktivizma tudi hišnik v sirotišnici s štirinajst fanti. Z nekaterimi je še vedno v stiku.

Kot politična očeta omenja Gandija in Mandelo. Prvi je prisegal na neoborožen odpor, drugi je pokazal drugačen pristop. Naidoo je kot študentski aktivist prišel pogosto v konflikt s policijo. »Med študijem sem bil nenehno na begu in večkrat sem bil aretiran,« pojasnjuje. Eno od številnih dejanj, v katere je bil vpleten, je protest »Ne glasuj,« potem ko je režim ustanovil segregirani parlament za indijsko manjšino. »Tipični ,deli in vladaj,« pripomni. Študentsko naselje je bilo za njega tako nevarno, da je moral opravljati izpite na skrivni lokaciji. »Preoblečen v Lionela Richieja,« pravi z nalezljivim nasmehom.

Sčasoma je položaj postal prevroč, zato je leta 1987 s pomočjo Rhodesove štipendije pobegnil v Združeno kraljestvo, da bi študiral na Oxfordu. »Mislim sem, da je to kar nekako poetično. Kolonialni vladar Rhodes je postal bogat z ropanjem Južne Afrike in njegova zapuščina je plačala za mojo disertacijo o političnem upor v Durbanu. Verjetno se je obrnil v grobu,« razmišlja. Po izpustitvi Mandele in padcu apartheida se je vrnil v domovino: »To je bil šok. Kot upornik živi iz dneva v dan, sedaj pa sem nenadoma moral razmišljati o karieri in pokojnini.« Ponudili so mu najvišji položaj v ANC (African National Council), vendar je ponudbo zavrnil.

Po njegovem mnenju je vloga politikov precenjena, voditelji sindikatov, verski vodje in nevladne organizacije pa imajo večji vpliv, kot si mislijo. Naidoo je zato izbral vlogo aktivista v civilni družbi z vodilnimi položaji v organizacijah Global Call to Action in Civic. Leta 2009 je pristal na naslovnica zaradi gladovne stavke proti povezavam južnoafriškega režima z zimbabvejskim diktatorjem Robertom Mugabejem. Devetnajstega dne gladovne stavke, ko je Naidoo že izgubil šest kilogramov, je prejel klic iz Greenpeaca. Povabili so ga, da se jim pridruži kot izvršni direktor.

Imel je dvome, toda njegova tedaj šestnajstletna hči Naomi ga je prepričala. Rekla mu je, da bo izgubila vso spoštovanje do njega, če bo izpustil to priložnost. Naidoo se je preselil v Amsterdam, kjer se je naučil voziti kolo. Sedem let je živel v dveh svetovih: v svetu diplomacije, ki je vključeval ljudi, kot so Tony Blair, Vladimir Putin, Barack Obama, Bob Geldof in Bill Gates, in v svetu aktivizma, v katerem je med drugim sodeloval pri nevarni zasedbi naftne ploščadi ruskega energetskega giganta Gazproma. Ni ga zanimalo

»Mislim sem, da je to kar nekako poetično. Kolonialni vladar Rhodes je postal bogat z ropanjem Južne Afrike in njegova zapuščina je plačala za mojo disertacijo o političnem upor v Durbanu. Verjetno se je obrnil v grobu.«

reševanje planeta, kot to velja za mnoge, pač pa reševanje človeštva: »Narava se bo ozdravila, ko na svetu ne bo več ljudi, to ni najpomembnejša stvar.«

Osredotočenost na ljudi je pomemben del njegovega razmišljanja. »Ko se srečam z direktorji multinacionalk, najprej vidim človeka, potem položaj. Vedno jih vprašam, ali imajo otroke, in kaj bodo otrokom rekli čez deset, dvajset let, ko jih bodo vprašali: ,Oči, kaj je tvoje podjetje naredilo, da bi se izognilo tej katastrofi?« Naidoo pravi, da so menedžerji z majhnimi otroki bolj pripravljeni sodelovati, želijo več zaščite okolja, pa jih zadržijo delničarji ali vlade. Na Nizozemskem so direktorji, kot sta Paul Polman iz Unileverja in Feike Sijbesma iz DSM, pripravljeni poslušati.

Njegov odnos z Amnesty je star skoraj tri desetletja. Za AI je slišal že kot študentski voditelj, a pravi: »Takrat se nisem popolnoma zavedal vloge in pomena Amnesty International.« To spoznanje je prišlo po pobegu iz Južne Afrike: »V mesecih pred odhodom v Oxford sem srečal nekaj raziskovalcev iz Amnesty, da bi jih obvestil o južnoafriških aktivistih, katerih pridržanje ni bilo splošno znano.« Ponosno omenja nekaj nedavnih uspehov Amnesty, kot, denimo, uspešno prizadevanje za skorajšnjo odpravo smrtnih kazni v Maleziji. »Ampak,« dodaja, »zmagujemo bitke, a izgubljammo vojno.«

Meni, da lahko Amnesty, ki je leta 2009 začela obravnavati okoljska vprašanja, prispeva k boju proti globalnemu segrevanju. »S sedmimi milijoni članstva je naša organizacija večja in bolj razširjena kot Greenpeace. Lahko odigramo vlogo pri obsojanju onesnaževalcev, ki kršijo pravice ljudi. Lahko izvajamo pritisk na vlade in podjetja, da onesnaževanje zraka resneje obravnavajo. Ne smete pozabiti, da so podnebne spremembe lahko vzrok konfliktov. Poglejte vojno v Siriji. Suša je veliko ljudi pripeljala v mesta in ta urbanizacija je igrala vlogo tudi pri uporabi proti Asadu. Glejte migracijske tokove. Kar vidimo, je nova oblika apartheida: podnebni apartheid, kjer so najbolj prizadeti ranljivi ljudje,« odločno pojasnjuje.

Poudarja tudi, da vsak teden po vsem svetu ubijejo štiri ljudi, ko varujejo svoj življenjski prostor. Številka se je v zadnjih letih podvojila. Opozarja: »Morda ste seznanjeni s smrtjo Berte Cáceres v Hondurasu, aktivistke, ki je zagovarjala pravice avtohtonih ljudstev in okoljevarstvenikov. Bolsonaro na oblasti v Braziliji načrtuje uničenje Amazonke, zato je naše delo med amazonskimi plemeni čedalje pomembnejše. Pravzaprav so moški, kot sta Trump in Bolsonaro, prednost, ker izzovejo odpor, tako kot je v moji državi to storil Botha,« doda.

Naidoo črpa pogum iz zanimanja mladih za podnebje in jim želi dati večjo vlogo tudi znotraj Amnesty. »Pogosto slišite, da so mladi voditelji prihodnosti, vendar to ni več tako. Mladi morajo biti voditelji že danes, ker morda prihodnosti sploh ne bodo imeli,« pojasnjuje. Dodaja: »Pred nekaj leti je sindikalistka Sharon Burroughs dejala, da so delovna mesta manj pomembna od čistega okolja, saj brez tega ne more obstajati nobeno delovno mesto. Imamo patološko bolezen, ki jo imenujem odvisnost od uživanja. Ali smo res zadovoljni z več materializma?«

To ga pripelje do njegovega tretjega junaka, Martina Luthra Kinga. Natančneje, do slavnega govora zagovornika človekovih pravic iz leta 1965. Tedaj je bil štirimesečni Kumi še v zibki. Toda 54 let kasneje lahko citira celotne odlomke govora in recitira ključni stavek z gledališkim poudarkom: »Nikoli se ne nameravam prilagajati gospodarskim razmeram, ki bodo številnim vzele nujno potrebne stvari, da bi maloštevilnim prinesle razkošje, ob tem pa pustile milijone ljudi na osamljenem otoku revščine sredi velikega oceana blaginje.«

Martin Luther King je v šali pozval k ustanovitvi Mednarodnega združenja za ustvarjalno neprilagojenost. Naidoojeva ambicija ni, da Amnesty spremeni v to smer, vendar poudarja, da sta za reševanje sveta potrebna pogum in žrtvovanje. »Vsi se strinjajo, da se stvari dogajajo na napačen način, vendar je vprašanje, ali obstaja pripravljenost narediti nekaj glede tega.« Kljub Gandhiju, Mandeli in M. L. Kingu je za Naidooja glavni vir navdiha njegova hčerka, na pol Škotinja, ki je študirala etiko v Utrechtu in zdaj deluje v trajnostni industriji: »Za to gre, Patrick, ali bomo lahko svojim otrokom v roku dvajsetih let pogledali v oči.«

Pogovarjal se je Patrick van Ijzendoorn. Prevod iz angleščine B. K..

Kumi seveda ni manjkal na podnebnem štrajku, ki so ga marca 2019 organizirali mladi po vsem svetu. Na fotografiji prizor iz Londona.

»Za to gre, ali bomo lahko svojim otrokom v roku dvajsetih let pogledali v oči.«

POGOVOR Z MIHOM MAZZINIJEM ŠLO JE ZA AGRESIVNO POLITIKO, UPERJENO PROTI »NJIM«

PISATELJ. INFORMATIK. ZAPOSLEN KOT SNOVALEC UPORABNIŠKIH IZKUŠENJ NA TELEKOMU SLOVENIJE. KOLUMNIST IN, KOT BOMO VIDELI, »RAZMIGOVALEC« MALIH SIVIH CELIC. TUDI UMETNIK V ŠIRŠEM SMISLU, FILMSKI USTVARJALEC IN ŠE MARIKAJ DRUGEGA, ZA KAR NAM JE V ENOURNEM POGOVORU ZMANJKALO ČASA IZVEDETI. Z NJIM SMO SE POGOVARJALI, KER JE LETOS V SLOVENSKE KINEMATOGRAFE PRIŠEL FILM IZBRISANA, KI GA JE TAKO NAPISAL KOT REŽIRAL. FILM GOVORI O TEŽKI RESNIČNOSTI ŽIVLJENJA IZBRISANIH – KAR SMO TUDI SAMI NASLAVLJALI V SVOJEM DELU.

Ali se spomnite, kdaj ste prvič slišali za izbrisane?

Za izbrisane sem izvedel pozno, zelo pozno. Najverjetneje sem kaj prebral v Mladini, ko je bil izbris že javno dejstvo. In ko sem spremljal zgodbo, je postalo jasno, da obstaja neka neprijetna tišina o izbrisu. Ne samo Bavčarja in ostalih iz Demosove vlade, ki so govorili o neki napaki, tudi vse kasnejše vlade so bile tiho in so izbris sprejele. V resnici pa ni šlo ne za napako ne tišino, ampak za napadalni manever oblasti, kjer so enostavno ustvarile »njih«, ki so seveda drugačni od »nas«.

V psihologiji je nešteto eksperimentov, ki dokazujejo, da člani neke skupnosti ščitijo »svoje«, »njih« pa ne. Točno to je temelj izbrisa – ustvariti neko drugo skupino, različno od »nas«. Zanimivo je, da ta tišina še kar traja, ko sem spraševal argentinske Slovence, so rekli, da ne vedo, tudi mlajše generacije pri nas ne poznajo zgodbe. Še vedno delujejo ti nezavedni procesi obdelave informacij. Izbrisani so »oni« in zato vse informacije o »njih« prezremo. Zanimivo je tudi, kako globoko smo ujeti v te procese – še lani je državni zbor v razpravi o ogroženosti ugotovil, da Slovenijo ogroža 17 odstotkov prebivalcev, ki niso rojeni v Sloveniji. Razumsko je oboje popolnoma nepotrebno, a čustveno elite potrebujejo sovraga, ki »nas« ogroža.

Zakaj ste se odločili o njih napisati knjigo?

V tej zgodbi sem našel teme, ki me tudi sicer zelo zanimajo: izguba identitete, krivičnost ... Mislil sem, da bodo vsi pisali o tej temi, zakaj bi potem še jaz rinil v to? Ampak dejansko ni bilo napisano ničesar, samo strokovne publikacije in dokumentarci. In tedaj sem se odločil, da bom izbris pokrtil jaz.

Kako ste se lotili priprav (na knjigo)? Kaj se vas je pri tem najbolj dotaknilo?

V resnici je bil pred dobrim desetletjem prvi koncept zamišljen za film in šele ko je postalo jasno, da filma ne bo (tedaj), sem se odločil napisati knjigo. To je bilo nekaj let kasneje. Začel sem z gradivi, kot so bila na voljo, večinoma je šlo za publikacije in zgodbe izbrisanih, ki jih je izdal Mirovni inštitut. Za film sem se odločil tudi zato, ker sta sama zgodba in ta medij bolj primerna za širše množice, pa še povsem sebično sem želel režirati nek film. In od tu sem gradil.

Kako ste se počutili tedaj, ko ste izvedeli, da filma ne bo?

No, pisatelj je in mora biti vaje zavrnitev. Razen v Sloveniji, kjer krepek del sistema funkcionirapreko vez in poznanstev. S tem se nisem kaj preveč obremenjeval, saj

Foto: Ana Kovac/SiOL.net

Miha Mazzini

tega nisem delal, da bi me občudovali – če bi to želel, bi bilo bolje početi kaj drugega. Enostavno sem svoje ideje, ustvarjalni proces iz ideje filma preoblikoval v knjigo. Pisatelj ne more biti, ne sme biti tiho. Zgodilo se je, da je danes poleg knjige film vseeno tu. Sicer to ni moj prvi angažma pri filmu, imam že nekaj izkušenj.

Kakšen je bil odziv na knjigo?

Položaj je podoben kot pri samem izbrisu. Iz podatkov knjižničnega sistema Cobiss se točno vidi, da je knjiga lepo brana, tudi prodaja je v redu – ni pa nobenega odziva nanjo, vsaj jaz ga ne dobim. Spet se na nek način vsebina tlači, spet je tu ta tišina.

Film Izbrisana je trenutno v kinih. Kako mu kaže?

Film se še predvaja, tako da trenutno tega še ne morem oceniti.

Zakaj je po vašem mnenju trajalo tako dolgo in so bile potrebne sodbe na ustavnem sodišču in na ravni Evropskega sodišča za človekove pravice, da je država začela naslavlјati to vprašanje?

Zelo enostavno zaradi dejstva, da je šlo za agresivno politiko, uperjeno proti »njim«, sovragom. Hkrati je bilo leto 1992 obdobje pred internetom in so se izbrisani težko povezovali ali seznanjali, dandanes bi bilo to bistveno lažje. Danes bi bil dovolj en zapis na Facebooku, je pa res, da bi v poplavi vsega to lahko tudi hitro zvođenelo. Poleg tega ljudje enostavno niso hoteli vedeti o težavah »drugih« težavah – in zato niso, ker so to podzavedno filtrirali.

V zadnjih kolumnah tako glede izbrisa kot glede drugih izzivov (plagiatorstva) večkrat omenjate odgovornost umetnosti, ki bi bila morala razčiščevati moralne dileme vsakdana. Lahko poveste za naše bralce več?

Kolumne so odlično sredstvo za izražanje svojega mišljenja. Poglejte, v Ameriki se od pisatelj, kolumnistov, pričakuje zabavo, *entertainment*. V Angliji šteje razgledanost, načitanost, v Franciji pa je ključno razpletanje moralnih tem. Sam skušam v svojih kolumnah vse to zlepi skupaj v neki moji slovenski obliki s ciljem prepričati »beg od svobode«.

Na kaj mislim? Če parafraziram Ericha Fromma, je dandanes človek nenadoma dobil ogromno svobodo mišljenja, a svoboda je v resnici veliko breme. Potrebno je razmišljati, se odločati, pa tudi biološko svoboda mišljenja pomeni povečano trošenje resursov. Lažje je samo slediti in ne-misliti. V diktaturi je to nujno, v demokraciji pa obstaja velika množica ljudi, ki jim Fromm pravi avtomati, ljudje, ki samo ponavljajo v svoji pasivnosti. Tipičen primer je preposredovanje vseh vsebin prek Facebooka s strani vseh, popolnoma vse nam je všeč in delimo. Avtomati s tem v resnici bežijo pred svobodo razmišljanja, enostavno so se ji odrekli. Tu vstopim jaz s svojo kolumno in skušam doseči te avtomate, da začnejo razmišljati – o neki temi, ki jo odprem. Tudi če se z mano nekdo ne strinja, je moral za to mnenje razmisliti. S tem je namen dosežen.

Kako je v Sloveniji živeti kot pisatelj?

Vpisal sem se na fakulteto, na informatiko, saj sem tedaj potreboval status. Vmes sem pisal in pisal, tako da je končno prispel tudi prvi honorar za zgodbo. Takoj mi je bilo jasno, da bo treba delati kot programer in ne kot pisatelj. Tudi zdaj imam redno zaposlitev kot snovalec uporabniške izkušnje na Telekomu, saj je od pisanja težko živeti. Se pa da, če si, kot prvo, pripravljen delati popolnoma vse, kar ti prileti pod pero, in, kot drugo, če si pripravljen živeti kot siromak (in v to potisniti tudi svojo družino). Pri nas redkokdo živi samo od pisanja, praviloma vsi zraven delajo ali prevajajo ali učijo. Je pa biti pisatelj izjemno – nič ni boljšega od tekočega ustvarjalnega procesa, četudi so vmes obdobja trpljenja in muke. No, v vsakem primeru pa, tudi če pri ustvarjanju uživaš, enostavno ni treba biti lačen. Zato praviloma vsi pisatelji živimo od nečesa drugega.

Pogovarjal se je Blaž Kovač.

Preberite

Miha Mazzini:
Izbrisana. Založba
Goga: 2014, 2019.

Poglejte

Izbrisana (2018).
Režiser in scenarist:
Miha Mazzini.
85 min, celovečerni
igrani film.

Izbrisani označuje 25.671 posameznik in posameznikov, ki so bili 26. februarja 1992 nezakonito izbrisani iz Registra stalnih prebivalcev Slovenije. Tem ljudem je bilo skupno vsaj dvoje: da so povsem legalno kot stalni prebivalci živeli v Sloveniji in da so izvirali iz republik nekdanje Jugoslavije. Včeraj so bili še stalni prebivalci, danes (brez obvestila, brez opozorila in brez možnosti pritožbe) pa so prenehali obstajati. Postali so izbrisani in posledično so jim bile odvzete številne človekove pravice.

Želite izvedeti več?

Preberite na

www.amnesty.si/izbrisani.

POGOVOR Z BERBER BIALA-HETTINGA KAKO JE ZA AMNESTY TRKATI NA VRATA EVROPSKIH INSTITUCIJ?

BERBER BIALA-HETTINGA, NIZOZEMKA, KI ZADNJA ŠTIRI LETA V IMENU AMNESTY IZVAJA LOBIRANJE ZA SPOŠTOVANJE ČLOVEKOVIH PRAVIC ZNOTRAJ EU, RADA ŽIVI V BRUSELSKEM »MEHURČKU«, KJER JE GLAS NAŠE ORGANIZACIJE EDEN NAJMOČNEJŠIH V SKUPNOSTI ČLOVEKOVIH PRAVIC.

»Glas, ki ga ljudje spoštujejo in odpira vrata,« pravi, z nasmeškom pa iskreno doda, da to ne velja za vsa vrata. Berber je po študiju mednarodnega prava s fokusom na človekovih pravicah pet let preživela v Bosni in Hercegovini (in še vedno odlično govori jezik). Delala je za manjšo nevladno organizacijo in za OVSE. Zatem jo je pot odnesla na doktorski študij v Južno Afriko, kjer je spoznala moža iz Konga. Z njim, zdaj imata dva otroka, sta se vrnila v Evropo. Najprej je leto in pol delala za Odbor Sveta Evrope za preprečevanje mučenja v Strasbourg, na svojem takratnem ekspertnem področju (preprečevanje mučenja, pravice zapornikov ...).

Vesela je, da je Amnesty prepoznala njen potencial, ko se je prijavila za lobistično mesto v naši bruseljski pisarni; tako se je na nek način »vrnila« v organizacijo, katere članica je bila že kot najstnica. Deluje v smeri treh institucij: komisije, parlamenta in sveta (tu so zastopane države članice).

Žalosti jo, kaj se zadnje časa dogaja z EU, denimo glede razmer na Poljskem in Madžarskem. Izglasovanje začetka postopka proti Madžarski po 7. členu Pogodbe o EU v Evropskem parlamentu septembra lani izpostavi kot enega bolj čustvenih trenutkov v svojem delu. Do sprožitve postopka je prišlo zaradi nevarnega nazadovanja temeljnih človekovih pravic in vladavine prava. Šlo je za nekakšno grenko-sladko zmago, saj je »žalostno, da je moralo priti do tega«. Amnesty se je skupaj z drugimi NVO zelo trudila, da bi dosegli čim več evropskih poslancev in jim povedali, kaj se zares dogaja na Madžarskem.

»Naši kolegi iz AI Madžarske in drugih madžarskih NVO so prišli, poskušali smo imeti čim več sestankov, da bi ljudje razumeli, da ne gre le za politično izbiro, ampak morajo pogledati razmere na področju človekovih pravic v tej državi.« Situacija je bila zahtevna, »ni pogosto potrebe po sodelovanju s tako širokim krogom ljudi. V tem primeru pa je bilo treba doseči dvotretjinsko večino, zato je bilo pomembno doseči čim več poslancev, morali smo ugotoviti, kdo so ti ljudje, kaj jim bo najbolj blizu – akademska svoboda, pravice migrantov ...«

Takrat je odlično opravila svoje delo, ki je z organizacijsko-logističnega vidika nenehno identificiranje pravih naslovnikov in načinov, kako jih ogovoriti, ter vzdrževanje stikov, »veliko kav«, doda z nasmehom. »Jaz sem v Bruslju. Informacije, ki morajo priti do institucij (kaj se dogaja na Poljskem, na Madžarskem ali v Franciji v okviru protiterorističnih ukrepov ...), mi dostavijo drugi: sekcije Amnesty ali raziskovalci, ki so za evropsko regijo večinoma v Londonu. Moja naloga pa je domisliti, kaj je najboljši način, da to prenesem naprej, da se nekaj naredi.«

Pogovarjala se je Metka Naglič.

Berber je naša strokovnjakinja za pravne zadeve in človekove pravice v EU.

»Kakšen je odziv EU na prizadevanja Amnesty, je odvisno od področja. Kolegica dela izključno na migracijah, kjer je veliko več spornih tem. Izziv so tudi varnostna vprašanja, delam na področju protiterorističnih ukrepov in človekovih pravic in tu je težko. Imamo pa odnose, sprejmejo nas, nam prisluhnejo, namenijo nam čas ..., a vedno ne sprejmejo ukrepov, kot bi si jih želeli.«

RAZISKAVA PROTIPRAVNIH PRISILNIH VRAČANJ NASILJE HRVAŠKIH POLICISTOV, SLABE RAZMERE V BIH ...

POTEM KO JE BILA EKIPA SLOVENSKE AMNESTY JUNIJA 2018 NA RAZISKOVALNI MISIJI V BIH TER RAZKRILA PRISILNA VRAČANJA IN OMEJEVANJE DOSTOPA DO AZILA V SLOVENIJI, JE NAŠA VODJA KAMPANJ JERNEJA TURIN DECEMBRA TJA ODPOTOVALA ŠE Z RAZISKOVALKO JELENO SESAR, S KTERO STA SE OSREDOTOČILI NA RAVNANJE HRVAŠKIH POLICISTOV.

Junija smo v Bosni in Hercegovini intervjuvali kar 51 iskalcev azila, ki so povedali, da so jim policisti v Sloveniji onemogočili zaprositi za azil in jih predali hrvaškim policistom, ne da bi se glede tega lahko pritožili in brez opravljene presoje, ali bodo z vračanjem v nevarnosti kršitev človekovih pravic. Več o tem si lahko preberete na [amnesty.si/prisilna-vracanja](https://www.amnesty.si/prisilna-vracanja), kjer najdete tudi poročilo z misije, objavljeno julija lani.

Kljub zbranim pričevanjem in uradni statistiki, ki je pokazala velik porast vračanj na Hrvaško in obenem velik padec registrskih listin, ki bi jih policisti morali izpolniti, ko nekdo izrazi namero, da bi zaprosil za azil, **policija in ministrstvo za notranje zadeve nista izvedla preiskave glede zakonitosti ravnanja policistov, h kateri smo pozvali.** Ves čas (v medijih, ustno na sestankih z nami, v odgovoru, ki smo ga z ministrstva prejeli pol leta bo objavljenih ugotovitvah) le ponavljajo, da je ravnanje policistov zakonito in strokovno.

V Amnesty Slovenije smo od policije in ministrstva za notranje zadeve zahtevali tudi razkritje navodil in usmeritev, ki so jih policisti pred junijsko spremembo prakse na meji prejeli za delo z migranti. V interesu javnosti je namreč, da lahko preveri, ali policisti ravna v skladu z zakonodajo in svojimi pristojnostmi, ali pa jim je bilo naročeno ravnanje, ki bi pomenilo kršitev človekovih pravic in zakonov. Naši zahtevi je pritrnila tudi informacijska pooblaščenka, a je ministrstvo žal proti njeni odločbi za razkritje informacij, ki bi omenjeno pokazale, sprožilo sodni postopek.

PRIBLIŽNO TRETJINA LJUDI DOŽIVELA NASILJE HRVAŠKE POLICIJE

Decembra 2018 smo ponovno obiskali BiH, tokrat z Jeleno Sesar, raziskovalko za Hrvaško in BiH z našega mednarodnega sekretariata v Londonu. Po junijski raziskovalni misiji, ko je ekipa slovenske Amnesty preverjala predvsem, kako iskalce azila obravnavajo slovenski policisti, je bil tokratni obisk osredotočen na razmere v BiH in ravnanje hrvaških policistov. Obiskali smo na novo vzpo-

stavljena kampa v Veliki Kladuši in Bihaću, govorili s predstavniki policije ter s številnimi iskalci azila. Raziskovalka je ugotovitev strnila v poročilu Potisnjeni na rob: Nasilje in zlorabe nad begunci in migranti ob balkanski poti, objavljenem marca letos.

V omenjenima majhnima bosanskima mestoma v bližini hrvaške meje je bilo ob našem obisku ujetih okoli 5500 žensk, moških in otrok. Večina jih je bivala v nekdanih tovarnah, v improviziranih kampih, ki so bili nehigienski, primanjkovalo je tople vode, zdravstvene oskrbe in zadostne hrane. BiH jim ne more ponuditi ustrezne varnosti ali življenjskih pogojev. Zaradi birokratskih ovir, nezadostne pravne pomoči in omejenih administrativnih zmogljivosti pa tudi ni verjetno, da bi v BiH obravnavali prošnje za azil potencialnih prosilcev. Večina jih poskuša priti v druge evropske države. Pot naprej pa ni lahka. Da bi dosegli Slovenijo ali Italijo, kjer se začne režim prostega gibanja schengenskega območja EU, morajo prečkati gozdove, hitro deroče reke in na nekaterih mestih tudi minska polja.

Kot smo poročali julija 2018, so tisti, ki jim uspe do Slovenije, pogosto žrtve nezakonitega prisilnega vračanja v Hrvaško in nato naprej v BiH. Izgone iz Hrvaške v BiH pa velikokrat spremljata še nasilje in ustrahovanje. Približno tretjina ljudi, s katerimi smo govorili v kampih v BiH, je izkusila nasilje hrvaških policistov. Številni so opisali, kako so bili pretepeni ter so jim policisti uničili dokumente, mobilne telefone in vzeli denar. Vse to kaže na sistematično in namerno prakso hrvaških oblasti, katere namen je preprečiti nadaljnje poskuse vstopa v državo.

S tem, ko dajejo mejnemu nadzoru prednost pred spoštovanjem prava človekovih pravic, pa so v to sistematično, nezakonito in pogosto nasilno zavračanje in kolektivne izgone več tisoč iskalcev azila v nedostojne razmere v BiH vpletene tudi druge evropske vlade. Ne le, da gledajo stran ob nasilju hrvaške policije, temveč njene dejavnosti celo financirajo. S tem pa prispevajo tudi vedno večji humanitarni krizi na robu EU.

(J. T.)

VEČ O NAŠIH UGOTOVITVAH IN O POZIVIH OBLASTEM (TUDI SLOVENSKIM) SI LAHKO PREBERETE TUKAJ:
[amnesty.si/zlorabe-in-nasilje-policije-nad-begunci-na-balkanski-poti](https://www.amnesty.si/zlorabe-in-nasilje-policije-nad-begunci-na-balkanski-poti).

SMRTNA KAZEN V 2018 DRAMATIČEN PADEC ŠTEVILA USMRTITEV

ŠTEVILO USMRTITEV NA GLOBALNI RAVNI SE JE V LETU 2018 ZMANJŠALO ZA 31 ODSOTKOV IN JE BILO NA NAJNIŽJI RAVNI V ZADNJEM DESETLETJU. A V NEKATERIH DRŽAVAH JE PRIŠLO DO PORASTA USMRTITEV, MED DRUGIM V BELORUSIJI, NA JAPONSKEM, V JUŽNEM SUDANU, SINGAPURJU IN ZDA.

Potem ko so v Iranu - državi, kjer je smrtna kazen zelo v uporabi - spremenili zakon proti drogam, se je število usmrtitev zmanjšalo za izjemnih 50 odstotkov. Tudi v Iraku, Pakistanu in Somaliji se je zelo zmanjšalo število usmrtitev. Posledično se je število usmrtitev na globalni ravni zmanjšalo z najmanj 993 leta 2017 na najmanj 690 leta 2018.

Podatki Amnesty International zajemajo znane usmrtitve po vsem svetu z izjemo Kitajske, kjer gre verjetno za tisoče usmrtitev, a število varujejo kot državno skrivnost. V tej državi še vedno usmrtijo največ ljudi, sledijo pa Iran, Savdska Arabija, Vietnam in Irak.

Kakšno je bilo stanje v svetu konec leta 2018? 106 držav je smrtno kazen na ravni zakonodaje odpravilo za vsa kazniva dejanja, 142 pa jo je odpravilo bodisi z zakonom bodisi je zgolj ne izvršujejo, a je sicer zakonsko še predvidena kot možna kazen.

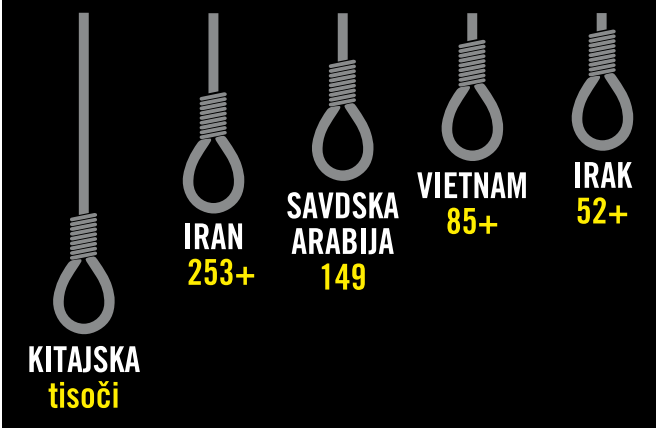
NISO LE DOBRE NOVICE

Amnesty International je v letu 2018 zabeležila povečanje števila usmrtitev v Belorusiji, na Japonskem, v Južnem Sudanu, Singapurju in ZDA. Na Tajskem so prvič po letu 2009 usmrtili človeka, šrilanški predsednik Maithripala Sirisena pa je izjavil, da bodo po 40 letih znova začeli izvrševati usmrtitve. Februarja letos so objavili oglas, s katerim iščejo ljudi za izvrševanje usmrtitev.

V NEKATERIH DRŽAVAH VELIKO NOVIH OBSODB NA SMRT

Amnesty International skrbi, ker se je v nekaterih državah zelo povečalo število obsodb na smrt. V Iraku se je število počelverilo od najmanj 65 leta 2017 na najmanj 271 leto kasneje. V Egiptu se je število obsodb povečalo za več kot 75 odstotkov, od najmanj 402 v 2017 na najmanj 717 leta 2018. To lahko pripišemo grozljivemu ravnanju egipčanskih oblasti, ki izrekajo množične obsodbe na smrt po izjemno nepoštenih sojenjih, ki pogosto temeljijo na »priznanjih«, pridobljenih z mučenjem, in na pomanjkljivih policijskih preiskavah.

PET DRŽAV Z NAJVEČ USMRTITVAMI V 2018

GLOBALNO V SMERI ODPRAVE SMRTNE KAZNI

Na splošno podatki za leto 2018 kažejo, da je smrtna kazen v zatonu in da se po vsem svetu sprejemajo učinkoviti koraki za njeno odpravo. Oktobra je bila, na primer, smrtna kazen v ameriški zvezni državi Washington razglaševana za neustavno. Na decembrskem zasedanju generalne skupščine Združenih narodov pa je 121 držav glasovalo za globalni moratorij na smrtno kazen, kar je največ doslej. Le 35 držav je glasovalo proti. A vseeno ne gre pozabiti, da je trenutno na svetu še več kot 19.000 ljudi obsojenih na smrt.

NAČINI USMRTITEV

Kako so to nečloveško in kruto kazen izvajali v letu 2018? Z obglavljanjem v Savdski Arabiji, električnim stolom v ZDA, obešanjem v Afganistanu, Bocvani, Egiptu, Iranu, Iraku, na Japonskem, v Pakistanu, Singapurju, Južnem Sudanu in Sudanu, s smrtonosno injekcijo na Kitajskem, Tajskem, v ZDA in Vietnamu ter s strelom v Belorusiji, na Kitajskem, v Severni Koreji, Somaliji, Jemnu in na Tajvanu.

AMNESTY ZA #PODNEBNIŠTRAJK

ČE VLADE NE BODO UČINKOVITO NASLOVILE PODNEBNIH SPREMEMB, BO TO PRIPELJALO DO NAJVEČJIH KRŠITEV ČLOVEKOVIH PRAVIC V ZGODOVINI, KATERIH POSLEDICE BOMO ČUTILI VSI, ZLASTI PA DANAŠNJI MLADI. TUDI ZATO SMO V AMNESTY PODPRLI MARČEVSKI PODNEBNI ŠTRAJK MLADIH.

Podnebne spremembe posebej prizadenejo ljudi, ki so že tako v ranljivem ali depriveliganem položaju ali doživljajo diskriminacijo. Otroci so zaradi svojih razvojnih potreb posebej izpostavljeni njihovim posledicam. Nevarne pa so tudi za duševno zdravje; otroci, izpostavljeni travmatičnim dogodkom, kot so naravne katastrofe, ki so zaradi podnebnih sprememb še hujše, lahko trpijo za posttravmatsko stresno motnjo.

»Podnebne spremembe so tema človekovih pravic prav zaradi posledic, ki jih imajo na ljudi, med drugim s povečevanjem obstoječih neenakosti ... Dejstvo, da je večina vlad naredila komaj kaj v odgovor na naše zagotovljeno medsebojno uničenje, predstavlja eno največjih medgeneracijskih kršitev človekovih pravic v zgodovini,« je dejal Kumi Naidoo, generalni sekretar Amnesty International.

Nujno je, da se združimo in zahtevamo ukrepanje – tudi vlade namreč »špricao«, saj ne izpolnjujejo svojih obveznosti do varovanja okolja in s tem ljudi.

Foto: Lana Danc

Foto: Lana Danc

Članice naše mladinske aktivistične skupine na podnebnem štrajku v Mariboru.

PETICIJA ZA MINISTRICO KATIČ: »JA POMENI JA« PODPIŠITE SAMI IN PROSITE ZA PODPIS ŠE DRUGE

NA STRANEH 6 IN 7 V TEJ REVII SI LAHKO PREBERETE VEČ O NAŠEM PRIZADEVANJU, DA BI SE V KAZENSKEM ZAKONIKU POSILSTVO OPREDELILLO NA PODLAGI PRIVOLITVE IN PO MODELU »JA POMENI JA«.

Apel s pozivom ministrici lahko podpišete na spletu www.amnesty.si/za-ja-pomeni-ja ali na papirju spodaj. Če boste pridobili za podpis še koga (mamo, brata, prijateljico, kolega ...), bomo zelo veselili dodatnih podpisov. **Izpolnjene podpise nam, prosim, vrnite najkasneje do 10. maja** na naslov: Amnesty International Slovenije, Dunajska c. 5, 1000 Ljubljana. Hvala!

Spoštovana gospa ministrica Andreja Katič,

pozivam vas, da čim prej pripravite predlog sprememb kazenskega zakonika, tako da bo v njem posilstvo opredeljeno na podlagi modela »ja pomeni ja«. S tem boste odpravili sedanjí zastarel model, ki temelji na nasilju, prisili in grožnji in ki pušča na cedilu žrtve tega grozljivega kaznivega dejanja.

V javnosti ste večkrat povedali, da sami podpirate model »ja pomeni ja«. Prosim vas, da pri tem vztrajate in v skladu s takim modelom privolitve pripravite predlog sprememb kazenskega zakonika v delu, ki opredeljuje kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost. Hvala za ukrepanje!

IME IN PRIIMEK	PODPIS	E-NASLOV *	Prejemanje Emnesti: označite!*	Informacije o peticiji: označite!*

* E-naslov potrebujemo le, če želite prejemati brezplačno e-glasilo Emnesti (pošiljamo nekajkrat mesečno, odjavite se lahko kadarkoli) ali informacije o tem, kaj se dogaja s to akcijo. Označite, kaj od tega (eno ali drugo ali oboje) bi želeli!

OD VRAT DO VRAT V MESTU OB DRAVI

SLOVENSKA AMNESTY SE PRI FINANCIRANJU, KOT VERJETNO VESTE, ZANAŠA PREDVSEM NA VAS, NAŠE ČLANE. V TA NAMEN IZVAJAMO VEČ PROJEKTOV. EDEN OD TEH JE »OD VRAT DO VRAT«, PRI KATEREM, KOT POVE ŽE IME, OD VRAT DO VRAT IŠČEMO NOVE ČLANE, KI NAS PODPREJO PRI NAŠIH PRIZADEVANJIH.

S projektom smo pričeli v Ljubljani, od leta 2015 pa imamo tudi ekipo vijoličnih barv, ki nam pomaga v Mariboru.

Njena vodja je **Katja**, študentka prava, ki rada potuje, v prostem času pa, po tem se vidi, da ima res rada svoj študij, spremlja obravnave na sodišču. Katja ni ravno najbolj stroga šefica, a kljub temu zna doseči spoštovanje in suvereno vodi ekipo. Katja je članica Amnesty že od drugega letnika srednje šole. Da iščemo nove sodelavce, je izvedela ravno v reviji Akcija.

Od vseh mariborskih rekruterjev je v ekipi najdlje **Klavdija**. Klavdija je študentka sociologije in najbolj uživa, ko preživlja čas s svojo stafordko Missy*, še bolj pa se veseli svojega prvega otroka, za katerega bo poskrbela predvidoma junija. Obema želimo zdravja in vsega, kar spada zraven.

Tonka je srednješolka, ki komaj čaka, da ne bo več treba hoditi v šolo. Sodelavci imajo radi njen nekoliko oster humor. Je zelo dobra kuharica, kar je sodelavcem prav tako všeč. Med delom pa jo imajo zelo rade tudi babice, ki jo večkrat povabijo, da se jim pridruži na kosilu, še večkrat pa ji postrežejo s kavo.

Najdlje iz Maribora prihaja **Alden**. Je podiplomski študent arhitekture Črne gore. Tudi on je bil član Amnesty preden je pričel z delom za nas. Prepričal ga je predvsem naš slogan »Spreminjam svet na bolje«. Medtem ko išče delo na svojem področju, pomaga nam. V Mariboru mu je zelo všeč, z veseljem pa se vrača tudi v svojo domovino.

Na sliki manjka **Jan**, ki je sicer študent turizma. Jan je aktiven pri spodbujanju slovenskega turizma v manjših občinah, sodeluje na večjem projektu s tega področja. Veliko časa mu vzame tudi praksa in ostale študijske obveznosti. Kljub temu

Na fotografiji Alden, Katja, Klavdija in Tonka (z leve proti desni).

redno dela, v prostem času pa skrbi za psa, ki sta si ga omislila skupaj s punco.

Za ekipo iščemo tudi nove sodelavce, trenutno predvsem študente, če se v tem najdete, nam pošljite prijavo na d2d.mb@amnesty.si.

Pripravila Katja Kebrič in Miha Ahačič.

*Vas zanima, kako zgleda Missy?

Je psička »strašne« pasme ameriški stafford, stara 5 let, 9-kratna mama. Klavdija pravi, da je na začetku malo nezaupljiva, »ko te spozna, te lahko pa uniči s poljubčki in ljubeznijo.« Ima fanta Džina, tudi stafforda (ob njej na sliki). Vsekakor pa deluje strašno nasmejana Štajerka.

PIŠEM ZA PRAVICE 2018 ZRAVEN NAJVEČ ŠOL DOSLEJ, MAMA OD GOBE SVOBODNA IN ...

PIŠEM ZA PRAVICE 2018 NA KRATKO? V SLOVENIJI ZBRALI SKORAJ 16.000 APELOV, PODPISOV POD PETICIJE IN SOLIDARNOSTNIH SPOROČIL, OD TEGA KAR 10.000 NA 61 OSNOVNIH IN SREDNJIH ŠOLAH TER DVEH DIJAŠKIH DOMOVIH. NA SVETOVNI RAVNI JE BILO ZBRANIH 8,8 MILIJONA TAKIH »AKCIJ«. DOSEGLI SMO ŽE NEKATERE SPREMEMBE!

Spomnimo, za koga smo si skupaj prizadevali. Vrste smo po celem svetu strnili za devet zagovornic človekovih pravic in za **kenijsko staroselsko skupnost Sengwer**. Ta skupnost izgublja domove in sredstva za preživetje, saj oblasti njene pripadnike ce nasilno in prisilno izseljujejo z zemlje prednikov. Od leta 2012 so požgali okoli 2600 hiš, zaradi česar je brez doma ostalo približno 4600 ljudi. Ženske so pogosto najbolj prizadete, ko morajo same skrbeti za družine, saj nekateri moški ostajajo v gozdu ali pa so celo zapustili družine.

Terjali smo pravico za umor **Marielle Franco** iz Brazilije, ki se je borila za pravice mladih temnopoltih, žensk in LGBTI oseb. Indijske oblasti smo pozivali, naj zaščiti **Pavitri Manjhi**, aktivistko za pravice staroselskih ljudstev, ki ji grozijo in jo ustrahujejo. Bori se namreč proti rudarskemu podjetju, ki želi njeno ljudstvo zriniti z njihove zemlje. Zaradi podobnega delovanja potrebuje v Južni Afriki zaščito **Nonhle Mbuthuma**, ki je tarča ustrahovanja, ker se skupaj z drugimi zoperstavlja uničujočim posledicam rudarjenja titana. V Kirgizijo smo pisali v podporo **Gulzar Dushenovi**, aktivistki za enak dostop do storitev, vključno z zdravstveno oskrbo, za ženske z gibalnimi ovirami. Ukrajinske oblasti smo pozivali, naj zaščiti aktivistko za pravice LGBTI oseb **Vitalino Koval**.

Od Irana smo zahtevali, naj izpustijo **Ateno Daemi**, ki je bila zaradi nasprotovanja smrtni kazni obsojena na sedem let zapor. V Maroku bi morali nehati preganjati **Nawal Benaissa**, obsojeno na 10-mesečno pogojno kazen, ker se bori za pravice etnične skupine Berberov. Venezuelske oblasti pa nadlegujejo **Geraldine Chacon**, mladinsko aktivistko, ki je delala z ranljivimi mladimi iz deprivilegiranih skupnosti.

KAJ SMO ŽE DOSEGLI?

To nas najbolj zanima, saj je konec koncev ves smisel te naše vsakoletne jesensko-zimske akcije, da pomagamo resničnim ljudem! Naneslo je, da je prva dobra novica prišla, ko smo še pripravljali gradiva za vas. Gre za vietnamsko blogerko Nguyen Ngoc Nhu Quynh, ki je pristala za zapahi zaradi do oblasti kritičnih zapisov. Zaprta je bila že dve leti in ves ta čas smo v Amnesty terjali njeno brezpogojno izpustitev – da bi mobilizacijo ljudi še okrepili, smo jo nameravali vključiti v Pišem za pravice 2018. Potem pa smo sredi oktobra izvedeli, da so jo končno izpustili. Novica je imela grenak priokus, saj je morala oditi iz Vietnama. A vseeno smo veseli, da je **Mama od Gobe**, kot je njeno blogersko ime (Goba je vzdevek njene prvorojenke), zdaj svobodna in je tudi že prispela v ameriški Teksas – to je pomembno tudi zato, ker se ji je v zaporu zdravje zelo slabšalo.

Kaj smo še dosegli? V podporo Vitalini Koval smo po svetu zbrali skoraj 400.000 glasov podpore, ki smo jih predali ukrajinskemu notranjemu ministrstvu. Slednje je dobro seznanjeno z njeno situacijo. **Napad na Vitalino 8. marca lani se že preiskuje kot kaznivo dejanje, storjeno iz sovraštva.**

»Prav je, da se otroci ozrejo okrog sebe in poleg svojih težav prepoznajo še težave drugih. Še bolj pomembno pa je, da jih učimo sočutja.«

Učiteljski komentar v

evalvaciji Pišem za pravice.

Tudi iz **Kirgizije** je v začetku leta prišla dobra novica, da je država **ratificirala konvencijo ZN o pravicah oseb z ovirami**, kar je bila ena od naših zahtev. Zdaj mora seveda vsebino tega dokumenta prenesti v prakso, da bi se za hendikepirane ljudi dejansko izboljšale razmere. Že novembra smo izvedeli za **dobro novico iz Južne Afrike**. Višje sodišče v provinci Gauteng je razsodilo, da vlada brez soglasja staroselske skupnosti, za pravice katere se bori Nonhle, ne sme izdati dovoljenja za predlagano pridobivanje titana na območju, kjer živijo.

Leto **po uboju Marielle Franco** in njenega šoferja se je začelo premikati pri zagotavljanju pravice zanju; sredi marca 2019 je **brazilska policija aretirala dva moška**. To je prvi znak napredka preiskave, ki se je od ubojev komaj kaj premaknila. Žal je **slaba novica sredi januarja prišla iz Maroka**, kjer je pritožbeno sodišče potrdilo 10-mesečno pogojno zaporno kazen in globo za Nawal Benaissa. To je zelo nepravilno, glede na to, da je njen edini »zločin« podpora mirnim protestom.

SODELOVALO 63 PEDAGOŠKIH USTANOV, NAJVEČ DOSLEJ

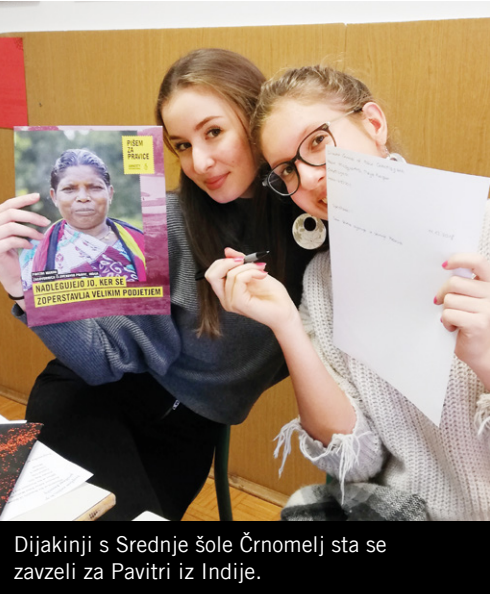
Omenjena slaba novica nas ne bo omajala, prizadevanja za človekove pravice so pogosto tek na dolge proge. Neznansko nas veseli, da z nami »teče« tudi vedno več mladih. Na Pišem za pravice 2018 je sodelovalo največ pedagoških ustanov, odkar smo začeli izvajati to kampanjo, skupno kar 63. Mladi so pisali apele in ustvarjali solidarnostna sporočila, zbirali podpise pod peticije, pripravili razstave ipd.

Za šole smo, kot običajno, pripravili gradiva in predloge za vključitev aktivnosti v šolske in/ali obšolske dejavnosti (sola.amnesty.si/maraton-pisanja-apelov). Osredotočili smo se na Pavitri, Nonhle, Gulzar, Ateno in Geraldine. Veseli smo pozitivnega odziva mentoric in mentorjev, ki zelo visoko ocenjujejo našo podporo (informacije na spletni strani, odzivnost, jasnost navodil). Med drugim smo v evalvaciji lahko prebrali: **»Navdušuje me vaša zagnanost in organiziranost.«**, pa tudi: **»Všeč mi je, da so delavnice zastavljene tako, da omogočajo aktivno sodelovanje dijakov; spodbujajo kritično razmišljanje; vsebine so konkretne, aktualne.«** In kakšen je vpliv aktivnosti na mlade? Morda dobro ponazori ta komentar: **»... [g]re za avtentično izkušnjo dijakov. Zares imajo občutek, da lahko komu pomagajo.«**

PODPISUJTE PETICIJE TUDI NA SPLETU

Na Pišem za pravice je bilo organiziranih tudi nekaj samostojnih prostovoljskih akcij – lepa hvala vsem, ki ste sami ali v skupini zbirali peticije. Sicer pa smo se za številke (ker te so pomembne, v množičnosti je naša moč!) zanašali na podpise preko spleta. Tam smo za Sengwer, Marielle, Pavitri, Nonhle, Gulzar, Vitalino, Ateno, Nawal in Geraldine zbrali 3388 podpisov. To ni slab rezultat, a lahko bi bilo boljše, zato vas še enkrat **prijazno prosimo k podpisovanju (in deljenju!) naših spletnih akcij**. Vaši podpisi so izjemno pomembni, spletne akcije pa vzamejo minimalno časa in jih je mogoče vključiti v naše natrpane vsakdanje. Verjemite, novica, da ste komu rešili ali izboljšali življenje, bo osrečila tudi vas.

(M. N.)

Začelo se je na Poljskem leta 2001. Fant je želel očarati mladenko, ki jo je spoznal na festivalu. Razlagala mu je namreč, da se je v Afriki udeležila 24-urnega dogodka, na katerem so ljudje pisali protestna pisma oblastem. Nad njeno zgodbo je bil navdušen (in hotel jo je spet videti), zato jo je povabil k svoji lokalni skupini Amnesty, kjer so se odločili organizirati enak dogodek. Ideja se je prijela in že naslednje leto je maraton pisanja apelov Pišem za pravice postal globalni dogodek.

V slovenski Amnesty smo prvič izpeljali Pišem za pravice leta 2009, z akcijo v središču Ljubljane na dan človekovih pravic. V pedagoških ustanovah pa so prvič pisali leto kasneje, takrat jih je sodelovalo 31.

DONIRAJTE NAM

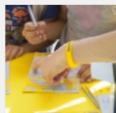
ENKRATNO

PONAVLJAJOČE

Lahko izvajamo pritisk na politiko, naj sprejme odločitve, koristne za človekove pravice vseh.

25 €

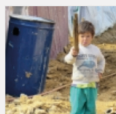
Lahko v šolah izvajamo delavnice s področja človekovih pravic.

50 €

Lahko spremljamo proteste na terenu in izvajamo monitoring ravnanja policije.

100 €

Lahko pošljemo na krizna območja, kot je npr. Sirija, našo raziskovalno ekipo.

200 €

ali vnesite zeleni znesek

€

Obiščite www.amnesty.si/donacije in priklikajte svojo donacijo za Amnesty.

NAPREJ

DONIRAJTE ZA BOLJŠI SVET

Amnesty International je nevladna organizacija. Za svoje raziskovalno in akcijsko delovanje ne sprejemamo denarja od države, s čimer ohranjamo neodvisnost in nepristranskost. Zato je pri naših naporih zelo pomembna pomoč vsakega od vas.

PODPRETE NAS LAHKO NA RAZLIČNE NAČINE!

- ♥ **Ste za digitalno?** Na naši spletni strani www.amnesty.si/donacije se lahko odločite za **enkratno ali mesečno donacijo**, ki velja do vašega preklica.
- ♥ **Ali prisegate na klasiko?** Hvaležni vam bomo za nakazilo prispevka na naš TRR: **SI56 1010 0005 1940 973**, odprt pri Banki Koper, sklic za donacijo: **SI 00 1226**.
- ♥ **Kaj pa donacija, ki vas nič ne stane?** Amnesty lahko namenite 0,5% dohodnine. To ni dodaten znesek, ampak dohodnina, ki jo plačate v vsakem primeru. Če nas izberete, pa teh 0,5 odstotka dobimo v Amnesty. Naša davčna je **SI71490701**, obrazec je na naši spletni strani.
- ♥ **Vaše podjetje za boljši svet?** Donacija podjetja je lahko tudi davčna olajšava: dvojni plus!
- ♥ **Zagotovite svoj dolgotrajni pečat z oporoko.** Številni ljudje se odločajo zapustiti svojo zapuščino ali njen del (volilo) v dobre namene. Tudi za Amnesty so vse bolj pomemben vir podpore dediščine.

Hvala! ♥

»PODPORA, KI SEM JO PREJELA OD LJUDI Z VSEGA SVETA, JE V MOJE SRCE ZASEJALA SEME UPANJA. USTVARILA JE MAJHEN PLAMEN, KI BO VEDNO GOREL ...«

TEODORA DEL CARMEN VÁSQUEZ

Teodora del Carmen Vásquez iz Salvadorja je bila po desetih letih zapora izpuščena februarja 2018. Njen »zločin« je bil, da je rodila mrtvorjenega otroka, obtožili pa so jo, da je naredila splav in s tem zagrešila umor, ter obsodili na 30 let zapora. V Amnesty smo se neutrudno borili za njeno svobodo.